

Η σταδιακή μετάβαση προς την πνευματική τελείωση (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία](#)

Οι επικριτές της χριστιανικής ηθικής, την απορρίπτουν ακριβώς επειδή θεωρείται ετερόνομη [237]. Ωστόσο, κάνουν το λάθος να την θεωρούν στατικά κι όχι δυναμικά. Στην πνευματική ζωή του χριστιανού παρατηρούνται διάφορα στάδια πνευματικής ωρίμανσης, κατά τα οποία, άλλοτε το θέλημα του Θεού και οι εντολές Του εκλαμβάνονται ως ετερόνομα στοιχεία κι άλλοτε ως στοιχεία που ευδοκιμούν στην ανάπτυξη του ανθρώπου ως «αυτόνομο υποκείμενο» (κατά την φιλοσοφική ορολογία). Στην χριστιανική ηθική οι έννοιες ετερονομία και αυτονομία λαμβάνουν διαφορετικό περιεχόμενο. Εδώ δεν μιλάμε πλέον για ετερόνομη ή αυτόνομη ηθική, αλλά για ένα τρίτο είδος ηθικής, που υπερβάλλει την αντιθετική διάκριση αυτονομίας και ετερονομίας [238]. Σύμφωνα με αυτήν, η προκοπή στην ελευθερία πραγματοποιείται σε τρία στάδια ή επίπεδα πνευματικής τελείωσης. Αρχίζει με την ετερονομία και οδηγείται στην αυτονομία. Τα στάδια αυτά είναι: α) των δούλων, β) των

μισθωτών και γ) των υιών [239] ή ελευθέρων [240]. Αυτά διακρίνονται με βάση το κίνητρο της ηθικής συμπεριφοράς.

Στο πρώτο, οι δούλοι, πράττουν με κίνητρο το φόβο της τιμωρίας. Η κριτική που ασκήθηκε στην Εκκλησία στηριζόταν σ' αυτόν τον λόγο, στο ότι η χρήση του φόβου για μία επικείμενη τιμωρία, με σκοπό την κατεύθυνση των ηθικών πράξεων των ανθρώπων, αποτελεί έντονο στοιχείο ετερονομίας [241]. Η ηθική σ' αυτό το στάδιο παρουσιάζεται ετερόνομη.

Στο δεύτερο στάδιο, οι πιστοί ονομάζονται μισθωτοί, διότι η ηθική συμπεριφορά τους καθορίζεται από την προσδοκία κάποιας ανταμοιβής. Ο Καντ υποστήριζε ότι η ηθική πράξη, προκειμένου να τελείται αυτόνομα, θα πρέπει να γίνεται χωρίς την επιδίωξη κάποιου επιμέρους σκοπού, πρέπει η ίδια η ηθική πράξη να γίνεται μόνο και μόνο επειδή είναι ηθική, να αποτελεί δηλαδή αυτοσκοπό («πρέπει επειδή πρέπει» [242]). Σ' αυτό το στάδιο, όπως και σ' αυτό των δούλων, η ηθική είναι ετερόνομη. Ο άνθρωπος δεν κινείται από ανιδιοτέλεια, η οποία χαρακτηρίζει την αυτόνομη ηθική, αλλά από συμφέρον ή φόβο. Ο Καντ απορρίπτει αυτήν την ηθική αποκαλώντας την κίβδηλη [243].

Τέλος, στο τρίτο στάδιο των ελευθέρων ή των υιών, ο άνθρωπος κινείται από ανιδιοτέλεια. Πράττει μία ηθική πράξη, επειδή αγαπάει αυτήν την ηθική πράξη. Αποτελεί αυτονομία, διότι δεν κινείται ο άνθρωπος πλέον από φόβο ή συμφέρον,

αλλά από αγάπη για την ίδια την ηθική πράξη. Σ' αυτό το στάδιο ανήκουν οι άγιοι, οι οποίοι, απ' την πολλή αγάπη τους για τον Θεό πράττουν το θέλημά Του. Αυτό δεν είναι ετερονομία, γιατί το θέλημα του Θεού δεν εκλαμβάνεται από τον άγιο ως το θέλημα κάποιου έτερου, αλλά βιώνεται ως δικό του θέλημα. Αυτή είναι η ταύτιση θελήσεως, της οποίας μια μορφή παρατηρείται στα ζευγάρια που βρίσκονται στο άνθος του έρωτός τους. Από τη στιγμή που θελήσει κάτι ο ένας, ακαριαία το θέλει κι ο άλλος. Έτσι συμβαίνει και στη σχέση του Θεού με τον άγιο, αλλά σε ύψιστο βαθμό που δεν είναι κατανοητός σε αυτούς που δεν το έχουν βιώσει εμπειρικά. Εδώ σύμφωνα με τον Νικόλαο Κόϊο βρίσκει τόπο και η άποψη του Πόππερ που λέει ότι δεν είναι ετερονομία αν μετά από προσωπική εξέταση μιας ηθικής επιλογής, γίνεται αποδεκτή εσωτερικά απ' το πρόσωπο που ενεργεί [244]. Σ' αυτήν την κατάσταση ο άνθρωπος έχει ως ατομικό θέλημα το θέλημα της ανθρώπινης φύσης. Δεν διασπά την ανθρώπινη φύση με το γνωμικό θέλημά του, αλλά ενοποιεί στην προσωπική του ύπαρξη τη γνωμικά διασπασμένη ανθρωπότητα [245].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

237. Βλ. Νικολάου Κόϊου, Ό.π., σ. 85.

238. Γεωργίου Μανταρίδη, Χριστιανική Ηθική Ι, σ. 127

239. Βλ. Μαζίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία, PG 91, 709D-712A.

240. Γεωργίου Μαντζαρίδη, ο.π.

241. Βλ. Ό.π., σ. 100

242. Immanuel Kant, Τα θεμέλια της Μεταφυσικής των Ηθών, σ. 61, υποσ. 75.

243. Ό.π., σ. 98.

244. Βλ. Πρώτο κεφάλαιο.

245. Γεωργίου Μαντζαρίδη, Ό.π., σ. 127.